

YMCHWIL GYMDEITHASOL RHIF: 47/2019
DYDDIAD CYHOEDDI 23/10/2019

Gwerthusiad o'r Gwasanaeth Di-waith: Adroddiad Interim

Crynodeb Gweithredol

1. Cyflwyniad a Methodoleg

1.1 Ym mis Mai 2018, comisiynwyd ICF Consulting Services (ICF) ac Ymchwil Arad gan Lywodraeth Cymru i werthuso'r Gwasanaeth Di-waith, gyda'r meysydd penodol i ymchwilio iddynt yn cynnwys:

- Perfformiad y gwasanaeth wrth leihau nifer y rhai 16-24 oed Nad Ydynt mewn Addysg, Cyflogaeth na Hyfforddiant (NEET), y rhai di-waith yn yr hirdymor neu'r rhai economaidd anweithgar dros 25 oed, a gwella iechyd a llesiant cyfranogwyr;
- Effeithiolrwydd y broses gyflenwi - beth sy'n gweithio'n dda neu beth y gellid ei wella;
- Profiad cyfranogwyr o'r gwasanaeth, a'u deilliannau a'u heffeithiau canfyddedig.

1.2 Mae'r fethodoleg gwerthuso yn cynnwys cam cychwyn/cwmpasu, dau gylch o faes gwaith astudiaethau achos ansoddol mewn pump o'r saith maes rhaglen, a dadansoddi gwybodaeth monitro'r rhaglen. Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno canfyddiadau interim, yn seiliedig yn bennaf ar waith maes ansoddol a wnaed rhwng Tachwedd 2018 a Chwefror 2019, ac mae'n canolbwyntio ar gyflawni'r prosiect, perfformiad, a chipolygon cynnar ar ddeilliannau ac effeithiau canfyddedig hyd yma.

2. Y Gwasanaeth Di-waith

2.1 Mae'r Gwasanaeth Di-waith yn un gydran o'r rhaglen strategol Law yn Llaw at Gymru Iach ar Waith, a lansiwyd ym mis Medi 2016 ac sy'n weithredol hyd at fis Awst 2020. Mae'r prosiect yn derbyn £8.8 miliwn o dan Flaenoriaeth 1 Cronfa Gymdeithasol Ewrop (gyda'r nod o drechu tlodi trwy gyflogaeth gynaliadwy) a £2.7 miliwn o dan Flaenoriaeth 3 Cronfa Gymdeithasol Ewrop (sy'n targedu cyflogaeth ieuencid), sydd, o'i chyfuno gydag arian cyfatebol gan Lywodraeth Cymru, yn rhoi cyfanswm cyllideb o £17.3 miliwn.

2.2 Mae'r Gwasanaeth Di-waith yn adeiladu ar Brosiect Mentora Cymheiriaid Camddefnyddio Sylweddau blaenorol Cronfa Gymdeithasol Ewrop i gynnig cymorth cyflogaeth holistig i bobl rhwng 16 a 24 oed, a dros 25 oed, sydd â phroblemau camddefnyddio sylweddau a/neu iechyd meddwl sy'n wynebu amryfal heriau rhag cael mynediad i gyflogaeth neu addysg bellach. Fe'i darperir ar draws saith o lotiau, yn cyd-fynd ag Ardaloedd Byrddau Iechyd Lleol, a chan ddwy bartneriaeth darparwyr: Cyfle Cymru (sy'n gyfrifol am gyflenwi mewn pum lot) a Plattform (Gofal gynt) gyda NewLink Wales (sy'n gyfrifol am gyflenwi mewn dwy lot).

2.3 Mae nifer o nodweddion unigryw gan y Gwasanaeth Di-waith, yn cynnwys defnyddio mentoriaid cymheiriaid i gynorthwyo cyfranogwyr sy'n ymgymryd â gweithgareddau i wella eu sgiliau, eu profiad a'u cymwysterau. Mae mentoriaid cymheiriaid yn defnyddio'u profiad bywyd o

gamddefnyddio sylweddau a/neu gyflyrau iechyd meddwl i ddarparu cymorth, arweiniad ac eiriolaeth i gyfranogwyr - mewn model sy'n annog ymagwedd rymuso lle mae'r mentor a'r sawl sy'n cael ei fentora yn gweithio gyda'i gilydd i gyd-gynhyrchu canlyniadau.

- 2.4 Cyn amlinellu'r canfyddiadau allweddol, mae'n bwysig myfyrio ar natur gymhleth grŵp targed y Gwasanaeth Di-waith, sy'n cynnwys unigolion sydd yn wynebu heriau difrifol, yn unigol a thro ar ôl tro, i ddod o hyd i waith a chynnal gwaith. Nod y gwasanaeth yw targedu'r rheiny sydd bellaf i ffwrdd o'r farchnad lafur, a bydd gan lawer o gyfranogwyr nifer o anghenion heb eu diwallu felly, a rhwystrau cymhleth rhag cyflogaeth, sydd hefyd yn cynnwys cymwysterau a sgiliau cyfyngol, fawr ddim profiad o waith, llety ansicr neu anawsterau economaidd. Mae'r amrediad mewn profiadau, cyflyrau ac amgylchiadau personol yn mynnu bod y Gwasanaeth Di-waith yn darparu cymorth wedi'i deilwra i bob cyfranogwr sy'n defnyddio'r gwasanaeth.

3. Canfyddiadau Allweddol

Cyflenwi'r Gwasanaeth Di-waith

- 3.1 Mae mentoriaid cymheiriaid yn chwarae rhan ganolog mewn cyflenwi'r gwasanaeth, yn cynnwys: recriwtio, mentora, eiriol a chymorth ymarferol, gan weithio gyda chyflogwyr a rhanddeiliaid a chadw cofnodion o gyfranogwyr. Caiff prif gamau model cyflenwi'r Gwasanaeth Di-waith eu hamlinellu isod.

Atgyfeirio a recriwtio

- 3.2 Caiff unigolion eu hatgyfeirio at y gwasanaeth trwy ystod o lwybrau, y Ganolfan Byd Gwaith gan amlaf, gyda ffynonellau allweddol eraill yn cynnwys y gwasanaeth prawf, timau cyffuriau ac alcohol lleol, gwasanaethau iechyd meddwl cymunedol, partneriaid y trydydd sector a hunanatgyfeiriadau. Adroddodd y partneriaid atgyfeirio a gyfwelwyd am brofiadau cadarnhaol o weithio gyda'r gwasanaeth, gyda llawer ohonynt yn dweud bod darparwyr yn ymateb yn gyflym i atgyfeiriadau a wneir iddynt.
- 3.3 Roedd y prif heriau o ran atgyfeirio yn cynnwys cystadleuaeth oddi wrth wasanaethau cyflogaeth eraill sy'n targedu NEETs, diffyg ymwybyddiaeth ynglŷn a'r gwasanaeth ymhlith darparwyr atgyfeirio potensial, trosiant staff uchel ymhlith darparwyr atgyfeirio ac o fewn y gwasanaeth, ac atgyfeiriadau anaddas (e.e. heb fod ar adeg yn eu hadferiad i elwa o'r gwasanaeth). I ymateb i hynny, roedd safleoedd astudiaethau achos wedi gwneud ymdrechion i ddatblygu perthnasoedd gyda sefydliadau atgyfeirio ar ddechrau'r rhaglen ac ar sail barhaus. Roedd arfer da a nodwyd yn cynnwys darparu deunyddiau cyflwyniadol/ marchnata (e.e. cylchlythyrau) ar gyfer partneriaid atgyfeirio a gweithio'n agos gyda swyddfeydd y Ganolfan Byd Gwaith i gynyddu atgyfeiriadau priodol.
- 3.4 Yn Platfform a Cyfle Cymru, mae mentoriaid cymheiriaid yn gyfrifol am recriwtio darpar gyfranogwyr, gyda 'rhestrau hir' o atgyfeiriadau'n cael eu hadolygu ac unigolion yn cael eu dyrannu i fentoriaid cymheiriaid mewn cyfarfodydd wythnosol. Yn y ddwy lot, asesir pob achos er mwyn deall pa mor agos y maent at y farchnad lafur a beth yw eu hamgylchiadau unigol – gall hyn helpu llywio'r broses o ddyrannu mentoriaid cymheiriaid. Mae'r mentoriaid cymheiriaid yn cysylltu â darpar gyfranogwyr wedyn, ac yn eu cofrestru. Ar draws y gwasanaeth, caiff mentoriaid cymheiriaid eu paru â chyfranogwyr ar sail argaeledd mentoriaid yn bennaf, er, lle bo modd, gellir paru cyfranogwyr yn ôl cyflwr neu nodweddion eraill.
- 3.5 Yn gyffredinol, mae'n ymddangos bod y broses yn gweithio'n effeithiol, ac roedd cwynion neu geisiadau i newid mentor cymheiriaid yn brin. Beth bynnag, mae cyfranogwyr yn debygol o weld mwy nag un mentor cymheiriaid. Yn Cyfle Cymru, mae cyfranogwyr yn gweithio gyda nifer o fentoriaid cymheiriaid trwy weithgareddau grŵp, ac mae Platfform wedi recriwtio gweithwyr peripatetig i symud tuag at fodel 'traws-fentora', i sicrhau pontio di-dor mewn achosion lle gall fod lleoedd gwag o ran mentoriaid cymheiriaid ac i sicrhau parhad gwasanaethau.

Asesiad cychwynnol a chynllunio gweithredu

- 3.6 Wrth ymuno â'r gwasanaeth, cynhelir asesiad o anghenion cyfranogwyr, a sut gall y gwasanaeth fodloni'r anghenion hynny orau, a datblygir cynllun gweithredu ar y cyd rhwng y cyfranogwyr a'r mentor. Caiff y cynllun gweithredu ei deilwra yn ôl hanes, dyheadau, ac anghenion/pellter y cyfranogwyr o'r farchnad lafur, a chaiff ei adolygu naill ai'n ffurfiol, neu yn y rhan fwyaf o achosion, yn anffurfiol mewn sgysiau gyda mentoriaid cymheiriaid. Yn y ddwy lot sy'n cael eu cwmpasu gan Platfform, mae'r broses cynllunio gweithredu yn canolbwyntio ar 'Sylfaen ar gyfer Newid' a'r broses cynllunio nodau SMART, i helpu cyfranogwyr nodi nodau tymor byr a hirdymor, a'r cymorth sydd ei angen arnynt/y byddent yn dymuno'i gael i gyflawni'r nodau hyn, ac unrhyw rwystrau y gall fod rhaid iddynt eu goresgyn. Yn ardaloedd Cyfle Cymru, mae'r broses yn cynnwys defnyddio'r Olwyn Cyflogaeth, sef offeryn hunanasesu sy'n mesur gwaelodlin a chynnydd yn erbyn wyth categori'n ymwneud â chyflogaeth. Caiff cynnydd ei adolygu'n rheolaidd er mwyn nodi anghenion cymorth parhaus, i newid gweithgareddau arfaethedig a darparu adborth ar gynnydd cyfranogwyr. Amlygodd cyfweiliadau gyda mentoriaid cymheiriaid a chyfranogwyr fod y prosesau asesu a chynllunio gweithredu i weld yn gweithio'n effeithiol yn Cyfle Cymru a Platfform, er gwaethaf gwahaniaethau yn eu cynnwys.

Cymorth mentoriaid cymheiriaid a darparu gwasanaeth

- 3.7 Mae natur a dwyster cymorth mentoriaid cymheiriaid yn amrywio ar sail anghenion a galluoedd y cyfranogwr, a'i gynnydd hyd yma. Bydd y rheiny sydd wedi gwneud cynnydd da at ymadfer, sy'n hyderus ac yr ystyrir eu bod yn barod am waith, yn derbyn cymorth mentora dwyster isel (yn wythnosol yn aml) a help i chwilio am swydd neu baratoi CV. Mae cyfranogwyr eraill yn gweld eu mentoriaid cymheiriaid yn amlach, ar y dechrau o leiaf, gan ddibynnu ar eu hanghenion. Fodd bynnag, hyd yn oed pan fo cynnydd unigol wedi bod yn gryf, mae achosion o lithro nôl ac argyfyngau yn bosibl, felly gall dwyster cymorth gan fentor cymheiriaid newid i adlewyrchu hyn.
- 3.8 Adroddwyd bod llwyth achosion cyfartalog mentoriaid cymheiriaid rhwng 30 a 40 o gyfranogwyr yn gyffredin, er y byddai hyn yn amrywio ar unrhyw un adeg. Roedd y rhan fwyaf o'r mentoriaid cymheiriaid a gyfwelewyd o'r farn bod eu llwyth achosion yn hylaw, gan eu bod yn cefnogi cyfranogwyr yr oedd lefelau eu hanghenion yn amrywio. Fodd bynnag, mae trosiant uchel o ran mentoriaid cymheiriaid a chyfrifoldebau ychwanegol (e.e. tasgau gweinyddol) wedi'i gwneud hi'n anodd i rai ganolbwyntio ar ddarparu cymorth o ansawdd uchel gan eu bod wedi gorfod rheoli llwyth achosion mwy. Er mwyn helpu blaenoriaethu a chynllunio'u llwyth achosion, roedd safleoedd Cyfle Cymru wedi datblygu system godio Coch, Oren a Gwyrdd i ddosbarthu cyfranogwyr ar sail lefel y cymorth sydd ei angen a'r heriau a wynebier o ran cyflwr; byddai'r cod hwn yn newid wrth i gyfranogwyr symud ymlaen drwy'r gwasanaeth, gan ddibynnu ar faint o gymorth yr oeddent wedi'i dderbyn.
- 3.9 At ei gilydd, fe wnaeth y cyfranogwyr a gyfwelewyd nodweddu'u perthnasoedd gyda'r mentoriaid cymheiriaid fel rhai cadarnhaol ac ymddiriedus, grymusol, ac yn ysgogi amgylchedd o fod yn agored. Adroddont hefyd fod eu mentoriaid cymheiriaid wedi gwneud ymdrechion i gadw mewn cysylltiad, wedi'u trin ar sail gydradd, ac roeddent ar gael os oedd eu hangen. Codwyd ychydig o fân feirniadaethau ynghylch colli cyfarfodydd neu beidio â chadw cyswllt rheolaidd - a allai ymwneud â maint llwyth achosion mentor.
- 3.10 Mentoriaid cymheiriaid sy'n penderfynu pa gymorth yn gysylltiedig â chyflogaeth (ac ar ba ddwyyster) a gynigir i gyfranogwyr, yn seiliedig ar barodrwydd a gallu'r cyfranogwyr. O ganlyniad, mae'r dull cyflenwi yn fwy hyblyg ac wedi'i deilwra yn ôl nodau ac anghenion cyfranogwyr. Ymatebodd cyfranogwyr yn gadarnhaol pan ofynnwyd iddynt am eu profiadau o'r gwasanaethau a dderbyniwyd ganddynt, gan eu cymharu'n ffafriol yn aml â phrofiad blaenorol o gymorth cyflogadwyedd a chyflogaeth prif ffrwd. Mae'r math o gymorth cyflogaeth a gynigir yn cynnwys:
- **Cysiau hyfforddi, cymwysterau ac ardystiadau'n gysylltiedig â gwaith** – yn gyffredin, cymysgedd o gyrsiau anffurfiol, anachrededig (yn ymwneud â datblygiad personol, hyder, llesiant a chyflogadwyedd yn aml) a chysiau mwy ffurfiol, achrededig ac ardystiadau (fel Cymorth Cyntaf, Hylendid Bwyd, Iechyd a Diogelwch a Thechnoleg Gwybodaeth). Mae'n

ymddangos mai'r dystysgrif fwyaf poblogaidd yn gysylltiedig â gwaith yw'r cerdyn Cynllun Ardystio Sgiliau Adeiladu (CSCS). Roedd darparwyr yn cynnwys mentoriaid cymheiriaid, darpariaeth ar-lein, darparwyr colegau a'r trydydd sector. Mae'n ymddangos bod cyfranogwyr yn mwynhau'r cyfleoedd dysgu a gynigir – wedi'u hachredu neu beidio – ac maent yn tueddu dilyn mwy nag un cwrs tra'u bod ar y rhaglen.

- **Cymorth cyflogadwyedd/cyflogaeth** - yn y lotiau dan wasanaeth Plattform, darperir cymorth cyflogadwyedd gan fentoriaid cymheiriaid, tra bod lotiau Cyfle Cymru'n defnyddio llawer o gynghorwyr cyflogaeth arbenigol. Yn y ddau achos, mae cymorth cyflogaeth yn cynnwys gweithio'n uniongyrchol â chyflogwyr cyn ac ar ôl lleoliad; paratoi CVs cyfranogwyr; a helpu gyda chwilio am swydd, ceisiadau a pharatoi ar gyfer cyfweliad.
- **Profiad gwaith a lleoliadau gwirfoddol** - adroddwyd am heriau ar draws y gwasanaeth o ran dod o hyd i gyfleoedd lleoliad gwaith addas ar gyfer cyfranogwyr, ac mae lleoliadau gwirfoddol wedi tueddu bod yn rhai tymor byr. Archwilir yr heriau hyn ymhellach yn y cylch gwaith maes nesaf. Fodd bynnag, o ystyried eu gwerth potensial i helpu cyfranogwyr fynd ymlaen i gyflogaeth tymor hwy neu barhaol, gallai'r niferoedd isel sy'n cael profiad o leoliadau gwaith awgrymu bod angen ymdrechion ychwanegol (gan Lywodraeth Cymru a darparwyr) i wella ymgysylltiad cyflogwyr â'r rhaglen.

3.11 Roedd cymorth ariannol ychwanegol ar gael, er enghraifft i brynu dillad ac offer yr oedd eu hangen ar gyfer gwaith, a gwelwyd bod hyn yn bwysig o ran dileu rhwystrau rhag symud ymlaen.

4. Ymadael â'r Gwasanaeth Di-waith

4.1 Gall cyfranogwyr adael y gwasanaeth drwy gynllunio hynny neu heb gynllunio, ac mae'r cyfrannau sy'n ymadael yn ôl pob llwybr yn amrywio gryn dipyn rhwng safleoedd astudiaeth achos.

4.2 Yn achos **ymadawiadau wedi'u cynllunio**, mentoriaid cymheiriaid, trwy ymgynghori â chyfranogwyr, sy'n penderfynu pan fyddant yn barod i adael, ar sail cyflawni'u deilliannau addysg neu gyflogaeth a phan fyddant yn teimlo eu bod wedi derbyn yr holl gymorth angenrheidiol. Er nad oes terfyn amser ar gyfer cyfranogi, y cyfnod cymorth yw chwe i saith mis ar gyfartaledd, er bod rhai wedi bod gyda'r gwasanaeth am dros ddwy flynedd. Mae cyfranogwyr sy'n symud ymlaen at waith yn cael cynnig cymorth ychwanegol ('hwyluso') am gyfnod o chwe mis ar ôl ymadael.

4.3 Mae **ymadawiadau heb eu cynllunio ac ymadawiadau cynnar** yn anochel o ystyried yr heriau sy'n wynebu'r grŵp targed, gyda'r rhesymau cyffredin dros ymadael yn gynnwys yn cynnwys gadael yr ardal, iechyd meddwl neu llithro'n ôl o ran camddefnyddio sylweddau, carchariad, cyfranogwyr yn dod i'r casgliad nad yw'r gwasanaeth yn addas ar eu cyfer, neu lle'r oedd eu bywydau yn parhau'n rhy anhrefnus i barhau i ymgysylltu. Disgrifiodd pob un o'r lotiau ddulliau tebyg o ailsefydlu cyswllt gyda chyfranogwyr – roedd gweithdrefnau ymadael wedi'u tynhau ar draws nifer o lotiau yn y misoedd diwethaf er mwyn sicrhau bod ffeiliau'n cael eu cau yn gyflymach.

5. Perfformiad hyd yma

5.1 Ar ddiwedd Ionawr 2019, roedd 8,391 o unigolion wedi cofrestru gyda'r Gwasanaeth Di-waith, gyda recriwtio'n cynyddu'n gyson yn y 18 mis cyntaf o ddarparu'r gwasanaeth. Er mai Gogledd Cymru oedd yr unig lot i ragori ar eu targed cyfranogi proffiliedig hyd at ddiwedd Chwarter 10, roedd lotiau Cwm Taf, Gwent, Powys a Bae'r Gorllewin wedi cyflawni 90 y cant neu fwy o'u targedau proffiliedig. Ar gyfer y rhai 25 oed a hŷn y mae'r niferoedd sy'n cyfranogi agosaf at darged cyffredinol y rhaglen.

5.2 Adroddwyd bod gan ddwy ran o bump o'r holl gyfranogwyr broblemau camddefnyddio sylweddau yn ogystal â phroblemau iechyd meddwl, adroddodd ychydig yn fwy (45 y cant) bod ganddynt broblemau iechyd meddwl yn unig, a dim ond 14 y cant adroddodd am broblemau camddefnyddio sylweddau yn unig. Mae tua dwy ran o dair o'r holl gyfranogwyr yn wryw, gan gysoni â'r targed o ddau wryw i un fenyw, sy'n adlewyrchu dosbarthiad unigolion sy'n derbyn triniaeth ar gyfer camddefnyddio sylweddau.

- 5.3 At ei gilydd, mae'r gwasanaeth wedi gwneud cryn gynnydd yn erbyn dau fesur deilliannau allweddol, ond ar gyfer yr holl ddeilliannau eraill, mae llai o gynnydd na'r disgwyl wedi'i wneud yn y cam hwn. Yn bwysig, gallai hyn fod am nad yw darparwyr wedi adrodd am nifer o ddeilliannau eto, oherwydd dim ond pan fydd y cyfranogwr yn gadael y rhaglen (yn hytrach na phan gaiff deiliant ei gyflawni mewn gwirionedd) y gellir hawlio ar eu cyfer.
- **Mynd i mewn i gyflogaeth am dâl wrth ymadael:** Mae naw y cant o'r holl gyfranogwyr sy'n gadael y gwasanaeth wedi mynd i mewn i gyflogaeth o fewn 28 diwrnod o ymadael (529 o'r 5712 o gyfranogwyr sy'n ymadael hyd yn hyn) yn erbyn y targed o 15 y cant. Dim ond tri y chant o'r holl gyfranogwyr (151 o 5712 o gyfranogwyr) sydd i weld mewn gwaith o hyd ar ôl chwe mis. Dywedodd y rhan fwyaf o'r rhai a gyfwelwyd fod y targed cyflogaeth o 15 y cant yn heriol, er bod data a gasglwyd gan ddefnyddio'r Olwyn Cyflogaeth ar draws pob un o bum lot Cyfle Cymru yn dangos bod cyfranogwyr yn teimlo fwyfwy bod dod o hyd i waith o fewn eu gallu wrth iddynt wneud cynnydd.
 - **Profiad gwaith a lleoliadau gwirfoddol:** dim ond 30 o gyfranogwyr oedd wedi cwblhau lleoliad profiad gwaith erbyn diwedd Ionawr 2019. Er bod niferoedd cymharol uwch wedi'u cofnodi fel rhai sydd wedi cwblhau cyfleoedd gwirfoddoli (288 o gyfranogwyr), maent yn debygol o amrywio o ddigwyddiadau undydd i rolau tymor hwy.
 - **Chwilio am swydd, cymwysterau ac ardystiadau'n gysylltiedig â gwaith wrth ymadael:** ymddengys bod y rhaglen yn gorberfformio yn erbyn ei thargedau proffiliedig ar gyfer chwilio am swydd a chymwysterau a enillwyd wrth ymadael, gyda'r mwyafrif o gymwysterau achrededig yn gymwysterau Fframwaith Credydau a Chymwysterau Cymru (FfCChC) Lefel 1 neu 2 yn bennaf, er y cofnodwyd bod 25 o gyfranogwyr wedi gadael y gwasanaeth gyda chymhwyster Lefel 3 FfCChC (yn bwysig, dim ond un cymhwyster fesul cyfranogwr y gellir ei gofnodi ar y gronfa ddata monitro). Fe wnaeth rhyw chwech y cant o'r rheiny'n ymadael ennill ardystiad yn berthnasol i waith hefyd (388 o 5712 o gyfranogwyr).
 - **Mynd i mewn i addysg a hyfforddiant wrth ymadael (y rhai 16-24 oed yn unig):** targed cyffredinol Cronfa Gymdeithasol Ewrop ar gyfer nifer y rhai 16-24 oed yn mynd i mewn i addysg a hyfforddiant yw 332 o gyfranogwyr, gyda 125 (38 y cant o darged y rhaglen) yn cyflawni'r deiliant hwn.
- 5.4 Yn ychwanegol at y deilliannau uchod, mae'r Gwasanaeth Di-waith hefyd yn cyfrannu hefyd at iechyd a llesiant gwell ar gyfer cyfranogwyr, ac at eu hadferiad a'u hail-integreiddio trwy gymorth cadarnhaol parhaus a phroses fwy effeithiol ar gyfer atgyfeirio at/ymgysylltu â darparwyr cymorth priodol. Canfu cyfweiliadau gyda chyfranogwyr y gwelir y gwasanaeth fel mwy na rhaglen cymorth cyflogaeth, gyda llawer ohonynt yn adrodd am well hyder a hunan-barch.
- 5.5 Caiff deilliannau meddalach eu nodi hefyd ar ffurflenni Ymadael cyfranogwyr lle mae'r rhain wedi'u llenwi. Lle mae'r data hwn ar gael, adroddwyd am welliannau mewn hyder a'r gallu i gael cymorth ychwanegol mewn dros hanner o'r achosion, gydag ychydig o dan hanner yn adrodd bod eu llesiant meddyliol naill ai'n well neu'n well o lawer ers ymuno â'r gwasanaeth.

Effeithiau canfyddedig - rhagolwg cynnar

- 5.6 Er y bydd effeithiau canfyddedig yn cael eu harchwilio yng nghanam nesaf y gwaith maes, ymddengys bod y gwasanaeth yn llenwi bwlch yn y ddarpariaeth ledled Cymru. Mae canfyddiadau cynnar yn awgrymu hefyd fod y Gwasanaeth Di-waith yn cyflawni'r nodau o helpu gwella rhagolygon y farchnad lafur i'r rheiny sydd bellaf i ffwrdd oddi wrthi – er na ellir dangos tystiolaeth o hyn trwy gynnydd yn erbyn targedau Cronfa Gymdeithasol Ewrop yn unig.
- 5.7 Mae pob un o arweinwyr y prosiect yn teimlo bod mentoriaid cymheiriaid yn allweddol i lwyddiant y gwasanaeth. Er gwaetha'r lefelau trosiant uchel ym mron pob un o'r lotiau, disgrifiwyd lefelau uchel o ran boddhad yn eu swydd yng nghyfweliadau'r mentoriaid cymheiriaid – yn aml am eu bod yn teimlo eu bod yn gwneud gwahaniaeth i fywydau pobl eraill a'u bod yn cael cyfle i fod ar yr 'ochr arall'.

6. Casgliadau interim ac argymhellion cynnar

Perfformiad ac effaith y gwasanaeth

- 6.1 Mae'r gyfradd recriwtio wedi cynyddu ar ôl cychwyn araf ym mlwyddyn un, er bod cryn amrywio i'w gael rhwng lotiau. Bydd angen i gyfraddau recriwtio mewn nifer o lotiau gynyddu i gyflawni targedau cyffredinol y rhaglen, yn enwedig ymhlith cyfranogwyr NEET 16-24 oed, a gall fod angen ailddosbarthu adnoddau neu fentoriaid cymheiriaid ychwanegol ar gyfer cyflawni.
- 6.2 Mae cyfranogwyr yn cyflawni ystod o ddeilliannau, yn cynnwys mynd ati i chwilio am swyddi wrth ymadael. Yn ogystal, maent yn disgrifio'r modd y mae'r rhaglen wedi cyfrannu at ystod o ddeilliannau 'meddal', yn cynnwys mwy o hyder, sefydlogrwydd a chymhelliant i symud ymlaen. Er bod nifer o enghreifftiau cadarnhaol wedi'u nodi, nid yw data ar 'ddeilliannau meddal' a gasglwyd ar y ffurflenni ymadael wedi'i gipio a'i adrodd yn gynhwysfawr ar draws y gwasanaeth, a gellid rhoi mwy o bwyslais ar beth yw canlyniadau allweddol ar gyfer llawer o gyfranogwyr y Gwasanaeth Di-waith.

Effeithiolrwydd cyflawni – gwerthuso prosesau

- 6.3 Mae'n ymddangos bod pob un o'r prosesau atgyfeirio, recriwtio a dyrannu mentoriaid cymheiriaid yn gweithio'n effeithiol. Er nad yw paru cyfranogwyr a mentoriaid yn ôl nodweddion penodol yn ymddangos yn gyffredin, nid yw hyn i weld yn broblem i rai cyfranogwyr – yn lle hynny, roedd yn ymddangos mai gallu eu mentor i ymdeimlo â nhw ar yr un lefel, gyda dealltwriaeth ac empathi, a pheidio â barnu, oedd bwysicaf.
- 6.4 Mae'r ddau ddarparwr yn defnyddio dulliau gwahanol o asesu a chynllunio gweithredu, ond yn y ddau achos, mae'n ymddangos bod y prosesau'n gweithio'n dda. Mae mentoriaid cymheiriaid yn chwarae rhan ganolog i helpu cyfranogwyr ymdrin â'r rhaglen a chael y gwasanaethau sydd ar gael o dani.
- 6.5 Mae'r cyfuniad o ddatblygiad personol a chymwysterau achrededig sy'n canolbwyntio ar waith yn galluogi bodloni ystod o anghenion ac i gyfranogwyr wneud cynnydd ar eu cyflymder eu hunain. Mae canfyddiadau cynnar yn awgrymu, er bod cyfranogwyr yn croesawu cymorth gyda chyflogadwyedd (e.e. datblygu CV, cymorth i chwilio am swydd), mae'r gyfran sy'n manteisio ar leoliadau gwirfoddoli a lleoliadau gwaith yn is na'r disgwyl. Mae hyn yn bwysig gan y gall lleoliadau o'r fath esgor ar fuddion cadarnhaol i gyfranogwyr sydd i ffwrdd o'r gweithle am gryn amser, neu sy'n ceisio chwilio am waith am y tro cyntaf.

Argymhellion interim

- 6.6 Mae ein hargymhellion interim yn canolbwyntio ar fesurau i helpu sicrhau bod y rhaglen yn cyflawni ei thargedau cyfranogi a deilliannau terfynol, ac yn cynnwys: cynyddu nifer y mentoriaid cymheiriaid; recriwtio/adleoli staff i alluogi mentoriaid i ganolbwyntio ar eu rolau; a defnyddio arbenigwyr cyflogaeth yn ardaloedd pob un o'r lotiau - i helpu bodloni targedau cyflogaeth y gwasanaeth.
- 6.7 Argymhellir ymagwedd fwy strategol at ymgysylltu â chyflogwyr hefyd, er mwyn cynyddu cyfleoedd lleoliadau gwaith a chyfleoedd parhaol posibl, a gallai Llywodraeth Cymru chwarae rhan hefyd i fynd i'r afael â stigma cyflogwyr mewn perthynas â hanesion o iechyd meddwl a chamddefnyddio sylweddau.

Adroddiad Ymchwil Llawn: ICF Consulting Services Ltd; Ymchwil Arad (2019). Gwerthusiad o'r Gwasanaeth Di-waith. Caerdydd: Llywodraeth Cymru, GSR adroddiad rhif 47/2019.

Ar gael yn: <https://llyw.cymru/gwerthusiad-y-gwasanaeth-di-waith-adroddiad-interim>

Mae'r safbwyntiau a fynegwyd yn yr adroddiad hwn yn perthyn i'r ymchwilwyr ac nid o reidrwydd Llywodraeth Cymru

I gael rhagor o wybodaeth, cysylltwch â:

Yr Is-adran Ymchwil Gymdeithasol a Gwybodaeth

Gwasanaethau Gwybodaeth a Dadansoddi

Yr Is-adran Ymchwil Gymdeithasol a Gwybodaeth

Llywodraeth Cymru

Parc Cathays

Caerdydd

E-bost: Ymchwil.lechydAGwasanaethauCymdeithasol@llyw.cymru

OGL © Hawlfraint y Goron ISBN digidol 978-1-83933-346-0